
МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 364.44

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.2.5>

Н. В. Рикова

orcid.org/0000-0003-3765-932X

аспірант кафедри економічної політики та врядування
Національної академії державного управління при Президенті України

ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНИХ ІНТЕРЕСІВ І ВІДНОСИН: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВИХ ОБМЕЖЕНЬ

У статті на основі зарубіжного досвіду проаналізовано місце держави в системі корпоративних інтересів та відносин. Автор наголошує на вагомій ролі нормативного забезпечення участі держави в корпоративних відносинах, що, власне, і є основним інструментом державного регулювання в цій сфері. У призмі аналізу норм законодавства України, що врегульовують участь держави в системі корпоративних інтересів, виокремлені певні правові обмеження такої участі.

Роль держави в корпоративних правовідносинах має свої особливості. Участь держави викликана необхідністю реалізації тих цілей і завдань, які держава виконує від імені населення. Окрім цього, держава має владні повноваження, вона не є єдиним суб'єктом корпоративних відносин, на відміну від фізичних та юридичних осіб, держава самостійно визначає межі правоздатності учасників відносин шляхом прийняття нормативних правових актів. У корпоративних відносинах держава виступає на засадах рівності з фізичними та юридичними особами.

Незважаючи на наявність принципу формально-юридичної рівності суб'єктів корпоративних правовідносин, на практиці іноді може бути поставлено під сумнів реалістичність його застосування. Адже держава діє як суверен, володіє характеристиками, які роблять її особливим суб'єктом права (держава самостійно приймає закони, якими мають керуватися всі інші суб'єкти корпоративного права; зберігає владні функції, вступаючи в корпоративні правовідносини, побудовані на засадах рівності тощо).

Складники мети участі держави в корпоративних відносинах є такими: надання товарів або послуг (що було б неможливим у ринкових умовах); стимулювання розвитку окремих галузей економіки або окремих регіонів шляхом державних інвестицій; надання товарів або послуг за ціною нижче ринкової, з огляду на соціальні потреби; надання робочих місць і соціального забезпечення; контроль над стратегічно важливими галузями економіки; створення джерела доходу для державного бюджету з прибутку господарського товариства за участю держави; створення системи стимулювання діяльності працівників.

Участь держави в корпоративних правовідносинах – це об'єктивна необхідність ринкової економіки, що здійснюється за допомогою володіння акціями компаній і є формою реалізації економічної і соціальної функцій держави. Участь держави, як і інших суб'єктів корпоративного права, може здійснюватися як прямо, так і опосередковано.

Ключові слова: корпоративний інтерес, корпоративні відносини, моделі участі держави в системі корпоративних інтересів, нормативне забезпечення участі держави в корпоративних відносинах, держава.

© Рикова Н. В., 2020

Постановка проблеми. Участь держави в корпоративних правовідносинах – це об'єктивна необхідність ринкової економіки, яка здійснюється за допомогою володіння акціями компаній і є формою реалізації економічної і соціальної функцій держави. Головну роль у цьому процесі відіграє пряма участь держави в корпоративних правовідносинах, яка здійснюється шляхом придбання прав власника на акції, частки участі в підприємствах. Беручи участь у корпоративних правовідносинах, держава висловлює інтереси всього суспільства, в тому числі і кожного акціонера окремо. Так само держава артикулює публічні інтереси. Цим і визначаються особливості правового статусу держави як акціонера.

Основними учасниками корпоративних відносин є акціонерні товариства, які мають значний потенціал для розвитку капіталу. Регулювання державою корпоративних відносин відбувається у двох аспектах: законодавчому та економічному. Аналіз обох цих аспектів є порівняно новою проблемою у вітчизняній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем, пов'язаних із місцем держави в системі корпоративних інтересів, присвячені роботи вітчизняних вчених: Д. Погрібного [6], Л. Птащенко [13], О. Редькіна, А. Ткача, Н. Орлової [4], В. Шаповалова [17], Н. Пойди-Носик [7], І. Шульги [18] та інших. Проблеми корпоративного управління порушували у працях зарубіжні учені, серед яких А. Берле, О. Вільямс, Дж. Гілберт. На думку Н. Пойда-Носик, чинна в Україні система регулювання та нагляду за діяльністю акціонерних товариств визнається неефективною через певні проблеми. Її розвиток гальмується відсутністю ефективною системою контролю та належного захисту прав власників акцій та маніпулюванням ціноутворенням корпоративних цінних паперів [7]. На думку дослідниці, у вивченні проблеми державного регулювання корпоративних інтересів, варто більше звертати увагу на аналіз повноважень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, вивчення пруденційного нагляду як виду наглядових процедур, нагляду за проведенням загальних зборів [7].

Дослідниця Н. Орлова, розглядаючи переваги та недоліки збільшення державної частки в корпоративній власності, наголошує, що зростаюча участь держави може створити загрозу нижчого рівня використання інноваційних продуктів [4]. Серед потенційних чинників таких загроз варто назвати низьку мобільність матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, директивний характер державного планування.

Поряд із тим зарубіжний досвід ролі держави в корпоративних відносинах залишився не до кінця проаналізованим.

Мета статті – проаналізувати нормативні особливості державного регулювання корпоративних відносин та суб'єктної ролі у них самої держави.

Виклад основного матеріалу. Регулювання в системі корпоративного управління не є окремим напрямом діяльності держави, а є важливою складовою частиною державної економічної політики, що суттєво впливає на успішність її реалізації. Корпоративні відносини є за своєю природою договірними. Це зумовлює зарахування низки питань врегулювання в системі корпоративних інтересів на розсуд сторін через укладення договорів.

Причинами державного регулювання корпоративних відносин є недосконалість та, за певних обставин, невеликі можливості ринкової економіки. Гнучкість, перспективність для участі як державного, так і приватного капіталу, відсутність обмежень за кількістю учасників, зручність в управлінні і залученні зовнішніх інвесторів, а також більш жорстке нормативне регулювання діяльності акціонерних товариств дають змогу зарахувати акціонерні товариства до найоптимальнішої організаційно-правової форми юридичної особи для участі держави в її управлінні.

Без пропорційного втручання держави в економічні відносини вони не будуть ефективно функціонувати і розвиватися. Досліджуючи державну участь у корпоративних правовідносинах, необхідно звернути увагу на нормативно-правові акти, що регулюють ці відносини. В Україні це, зокрема:

- 1) Цивільний кодекс України;
- 2) Господарський кодекс України;

3) Закон України «Про акціонерні товариства» [8] (згідно з п. 2 ст. 1 ЗУ «Про акціонерні товариства», діяльність державних акціонерних товариств та державних холдингових компаній, єдиним засновником та акціонером яких є держава в особі уповноважених державних органів, регулюється цим Законом, з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами);

4) Закон України «Про господарські товариства»;

5) Закон України «Про депозитарну систему України»;

6) Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна»;

7) Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок».

У науковій літературі державний сектор згадується у вузькому сенсі як господарські об'єкти, що повністю або частково належать центральним і місцевим органам управління. Причинами участі держави в цих організаціях можуть бути: збільшення неподаткових доходів, які сприяють зниженню державою податків на результати діяльності підприємства; виконання юридичними особами загальнодержавних функцій, таких як оборона, безпека, соціальні програми; активізація розвитку виробництва, вдосконалення фінансово-економічних показників діяльності, мобілізація інвестицій; здійснення інституційних перетворень в економіці.

Нині одна з головних задач – це завдання підвищення ефективності державної участі в економіці, а також зростання ефективності управління державною власністю через участь у корпоративних правовідносинах [18]. Без пропорційного втручання держави в економічні відносини вони не будуть ефективно функціонувати і розвиватися.

Українська держава є публічною структурою, що, на відміну від інших суб'єктів корпоративних правовідносин, діє заради забезпечення публічного інтересу та заради всього суспільства. Держава має всі необхідні ознаки для самостійної участі в корпоративних відносинах: організаційну єдність, наявність відокремленого майна, самостійну майнову відповідальність, право на придбання від свого імені,

майнові та немайнові права, виконання обов'язків; держава виступає в ролі позивача та відповідача у судовому процесі.

Відповідно до чинного законодавства, крім основної мети діяльності комерційних організацій, отримання прибутку, до цілей участі держави в корпоративних правовідносинах варто зарахувати забезпечення обороноздатності країни і безпеки держави, захист моральності, здоров'я, прав і законних інтересів громадян.

Деякі дослідники вказують, що такі протилежні меті діяльності в юридичних особах із державною участю, як отримання прибутку і виконання суспільно корисних завдань, можуть утворювати конфлікт інтересів [19]. Наприклад, основне завдання акціонерного товариства – збільшення капіталу його засновників. Державними завданнями є політичні (стратегічні) і соціальні функції. Названі завдання не приносять вигоду і протилежні комерційним цілям.

Можна виокремити такі цілі участі держави в корпоративних правовідносинах:

1) надання товарів або послуг, що не могло б відбутися в ринкових умовах, оскільки ці товари мають характер публічної цінності або їх надання вимагає масштабних інвестицій;

2) стимулювання розвитку окремих галузей економіки або окремих регіонів шляхом державних інвестицій;

3) надання товарів або послуг за ціною нижче ринкової, з огляду на причини соціального характеру;

4) надання робочих місць і соціального забезпечення;

5) контроль над стратегічно важливими галузями економіки, виходячи з політичних мотивів;

6) створення джерела доходу для державного бюджету з прибутку господарського товариства за участю держави (найчастіше у формі державної монополії, коли бюджет отримує монопольну ренту);

7) створення системи вигравів для політиків і державних службовців (у тому числі, через систему членства в радах директорів).

Закріплення конкретних цілей діяльності акціонерного товариства з державною участю в статуті може сприяти коорди-

нації керівництва товариства в питаннях корпоративного управління.

Аналізуючи нормативно-правові акти, що регулюють участь держави в корпоративних відносинах, варто врахувати, що правові акти віддзеркалюють особливості держави як особливого суб'єкта права, включаючи норми приватного і публічного права. Ці нормативні акти можна поділити на базові [8] та допоміжні.

ЗУ «Про акціонерні товариства» закріплює загальні норми з регулювання участі держави в корпоративних відносинах (наприклад, ст.ст. 1, 4, 9, 12, 33, 62, 80) [8]. У ст. 9 визначено, що «засновниками акціонерного товариства визнаються: держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, а також фізичні та/або юридичні особи, що прийняли рішення про його заснування. Особливості створення акціонерного товариства <...> за участю державних та (чи) комунальних підприємств – Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Фондом державного майна України» [8].

У ст. 33 задекларовано: «У публічному акціонерному товаристві та акціонерному товаристві, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі, а також акціонерному товаристві, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) якого знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків, обов'язково утворюються комітет з питань аудиту, комітет із питань визначення винагороди посадовим особам товариства (далі – комітет із винагород) і комітет із питань призначень» [8]. У ст. 62 уточнено: «Посадовими особами органів акціонерного товариства не можуть бути народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, керівники центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, військовослужбовці, нотаріуси, посадові особи органів прокуратури, суду, служби безпеки, Національної поліції, державні службовці, крім випадків, коли вони виконують функції з управління корпоратив-

ними правами держави та представляють інтереси держави або територіальної громади в наглядовій раді або ревізійній комісії товариства» [8].

У державній політиці низки європейських країн (зокрема, Франція, Італія, Великобританія, Німеччина, Швеція) спостерігається активне державне втручання в господарську діяльність [19].

В Україні у травні 2020 р. в Реєстрі корпоративних прав держави обліковувалося близько 690 акціонерних товариств [14], у статутному капіталі яких є державна частка, при загальній кількості акціонерних товариств близько 14 тис. Таким чином, частка держави в корпоративній власності доволі незначна. З іншого боку, збільшення частки державних інвестицій певним чином сприятиме зменшенню негативного впливу кризи на діяльність багатьох підприємств, підтримки їх суспільно значимої роботи на благо економіки України.

Рівень впливу на економіку і завдання, що наважуються державою, дає змогу виділити кілька моделей ринкового господарства:

1) англосаксонська (Канада, США, Англія) з характерною великою свободою підприємництва. Головною метою такої моделі є отримання стійких, позитивних результатів, які дають змогу окупити вартість капіталу за умови пайової участі держави в політичних, регулятивних і споживчих сферах;

2) соціально орієнтована (Австрія, Німеччина, Голландія), в якій виразною є соціальна спрямованість держави;

3) західноєвропейська, або романська (Португалія, Франція, Іспанія) з великою часткою державного сектора та діяльністю для захисту інтересів державної власності;

4) скандинавська (Швеція, Данія, Норвегія), що характеризується паритетністю державного і приватного капіталу, ясно вираженою соціальною спрямованістю;

5) патерналістська (Японія), особливостями якої є посилене державне регулювання, використання традицій із сучасними способами виробництва.

У зарубіжній науковій думці відслідковується позиція, що держава бере активну участь у корпоративних відноси-

нах, оскільки, окрім отримання прибутку, має на меті виступати засобом виконання національної політики. Можливість і доцільність виконання державою своїх функцій власника, підприємця та регулятора соціально-економічних процесів у суспільстві тісно пов'язані з етапами становлення та розвитку держави. Відповідно до цього змінюються масштаби, пропорції, частка державної власності в економіці.

У власності європейських держав і під державним контролем перебувають такі великі галузі підприємництва, як нафтогазова, авіакосмічна, автомобільна. «Petrobras» – найбільша бразильська нафтогазова компанія, контрольована державою. Була заснована в 1953 р. На 31 березня 2016 р. контрольний пакет звичайних акцій, що належить уряду Бразилії, становив 50,26% [5]. National Rail road Passanger Corporation, яка діє за комерційним назвою «Amtrak», – американська залізнична компанія, основним завданням якої є пасажирська перевезення. Компанію засновано постановою Конгресу у 1971 р., вона є державним підприємством, що належить уряду Сполучених Штатів Америки.

Наголосимо на різноманітні організаційно-правових форм, в яких реалізують свою діяльність державні підприємства в різних країнах. У Франції, Великобританії, Японії переважною формою є державні корпорації, а в Німеччині та Італії – державні компанії приватного права.

Така форма підприємства, як акціонерне товариство, найбільш зручна для участі держави. Зазначена організаційно-правова форма дає змогу спростити приватизацію державних підприємств, що зручно і для змішаних компаній. У Франції форма акціонерного товариства застосовується для організації саме змішаних компаній. Комерційний кодекс Франції поділяє акціонерні товариства на «товариства, що звертаються до публічної підписки і статутний капітал яких має бути не менше 225 тис. євро» та «товариства, що не звертаються до публічної підписки, статутний капітал яких має бути не менше 37 тис. євро».

На основі аналізу зарубіжного досвіду з особливостей акціонерних товариств

можна виокремити: відповідальність акціонерів за боргами акціонерних товариств лише в межах суми своїх акцій, централізований характер управління акціонерним товариством, безстроковість його існування. Особливий інтерес становить форма публічної корпорації (public corporation), що отримала свою назву в Англії, наочним прикладом якої виступають Національне управління вугільної промисловості, Британська радіомовна корпорація – BBC. У Німеччині ця форма визначається як публічна установа (offentliche Instant), у Франції функціонують обидві зазначені форми. Публічна корпорація у британських реаліях – це інститут, що виконує функції економічного і соціального характеру від імені держави, але в ролі незалежного суб'єкта права. Публічна корпорація відповідальна за свою діяльність перед державою в особі уряду, але водночас вона наділена власним майном і має правові ознаки комерційного підприємства. У США термін «корпорація» включає в себе широке коло юридичних осіб. Корпорації діляться, в залежності від цілей на:

1) публічні корпорації – це державні та муніципальні організації;

2) напівпублічні корпорації – це корпорації, що задовільняють загальні потреби населення;

3) підприємницькі корпорації – корпорації, які діють із метою отримання прибутку;

4) непідприємницькі корпорації – це корпорації, що не мають на меті отримання прибутку.

Великий методологічний інтерес становлять і моделі корпоративного управління в зарубіжних країнах. Кожна країна створює свою індивідуальну модель корпоративного управління залежно від власних особливостей. Однак основою для всіх національних систем виступають чотири моделі управління:

1) англо-американська, яка характерна для США, Канади, Великобританії, Австралії. Основний капітал компанії належить інституціональним і приватним інвесторам, метою яких є короткострокове отримання прибутку шляхом курсової різниці. Вищим органом управління виступають загальні збори акціонерів, але у зв'язку з вели-

кою розпорошеністю акцій, збори мають формальний характер. Насправді органом корпоративного управління є рада директорів, у розпорядженні якої знаходиться уся діяльність акціонерного товариства;

2) континентальна або німецька (Німеччина, Норвегія, Австрія, Нідерланди). Характеризується високим ступенем концентрації акціонерного капіталу, переважною роллю банків в прийнятті рішень і незначним розподілом акцій між приватними інвесторами. У цій моделі переважає дворівнева система управління: наглядова рада і правління. Вищою ланкою виступає зібрання акціонерів. Визначальною рисою континентальної моделі є участь працівників в управлінні компанії;

3) японська, що приділяє увагу як правам та інтересам акціонерів, так і стейкхолдерам. Відмінними рисами моделі виступають висока концентрація власності в руках великих і середніх акціонерів, злиття у формі перехресного володіння акціями компаніями, довічне працевлаштування в компанії, важливість досягнення внутрішнього консенсусу;

4) сімейні бізнес-групи («сімейний капіталізм») має місце практично у всіх країнах світу, особливою популярністю користується в країнах Азії, Латинської Америки, Швеції, Італії та Франції. Головна риса цієї моделі – здійснення управління усією компанією членами однієї сім'ї. Капітал компанії фіксується і розподіляється за сімейними каналами, контроль над бізнесом належить родині (наприклад, династія Валенберга в Швеції). Контроль в організації здійснюється пірамідним (вертикальним) способом побудови групи, перехресним володінням акцій.

До названих моделей можна додати італійську і змішану. «Італійська модель, притаманна країнам, що володіють високою часткою державної власності. Форма управління в цій моделі пов'язана зі створенням багатогалузевих державних холдингів, що підкоряються безпосередньо міністерству майна. Далі умовно розташовуються державні холдингові компанії другого рівня, які беруть участь в акціонерних капіталах галузевих компаній, а через них – в акціонерних капіталах конкретних виробничих компаній, для

яких характерна змішана (за участю держави) акціонерна власність. Змішана модель використовується в таких країнах, як Великобританія (переважають публічні корпорації), Німеччина (зустрічаються акціонерні спільноти), Франція (використовуються і публічні корпорації, і акціонерні товариства з винятковою участю держави, і змішані акціонерні товариства).

Загальновідомо, що в Німеччині, Франції, на відміну від США, Великобританії, контроль компаній здійснює незначна кількість акціонерів. Такий контроль називається «concentrate downership» (концентроване володіння/власність). У зазначених країнах зміцнився підхід, за якого акціонер вважається контролюючим, якщо йому належить прямо або побічно 20% пакета акцій. Водночас у кожній названій країні до двадцятки ключових компаній входять підприємства, у яких відсутній контролюючий акціонер: Франція – 60%, Німеччина – 50%, Італія – 20% (для порівняння: у США цей показник дорівнює 80).

Методологічно значимим є також інший підхід до поділу участі держави в корпоративних відносинах. Таким чином, є варіації управління компаніями з державною участю:

1) децентралізована модель, якій притаманний розподіл прав управління товариствами між кількома профільними міністерствами і відомствами (Фінляндія, Великобританія). Певним обмеженням виступає у цьому контексті виступає змішання функцій управління з функціями регулювання, незважаючи на те, що вузькоспрямовані відомства краще розбираються у специфіці компаній;

2) подвійна модель допускає керівництво спільними зусиллями профільних і так званих загальних міністерств (Італія, Греція, Корея). Збільшення сили і впливу національних міністерств цих країн відбулося в результаті розвитку подвійної моделі. Позитивна сторона моделі полягає в змозі ефективно використовувати систему стримувань і противаг, враховуючи інтереси як певних галузей, так і економіки загалом. Негативними моментами виступають змога розвивати відповідаль-

ність через фактичну наявність двох джерел формування управлінських рішень, а також дезорієнтація керівників компаній, які змушені брати до відома керівні вказівки кількох міністерств.

3) централізована модель має відмінну рису – створення єдиного центру управління більшістю компаній із державною участю – міністерства або агентства. У значних випадках у цій ролі виступає Міністерство фінансів (Данія, Іспанія) або Міністерство промисловості (Норвегія, Швеція);

4) альтернативна модель управління формується для передачі акцій, що належать державі, спеціально створеним холдингам, контроль над якими також знаходиться в управлінні держави (Австрія).

Практику участі української держави у корпоративних правовідносинах складно чітко зарахувати до однієї з описаних моделей, певним чином наближаючись до централізованої моделі.

Висновки і пропозиції. Виконання стратегічно важливих і соціальних функцій визначає цілі участі держави в корпоративних правовідносинах.

Участь держави в корпоративних правовідносинах – це об'єктивна необхідність ринкової економіки, що здійснюється за допомогою володіння акціями компаній і є формою реалізації економічної і соціальної функцій держави. Участь держави, як і інших суб'єктів корпоративного права, може здійснюватися як прямо, так і опосередковано. Найбільш оптимальною організаційно-правовою формою юридичної особи для забезпечення державою управління в системі корпоративних інтересів є акціонерне товариство.

Будучи учасником корпоративних відносин, держава висловлює інтереси всього суспільства, в тому числі і кожного акціонера окремо. Поряд із тим держава транслює публічні інтереси. Цим визначаються особливості її правового статусу як акціонера.

У корпоративних відносинах держава виступає на засадах рівності з фізичними та юридичними особами. Загалом закріплення конкретних цілей діяльності акціонерного товариства з державною участю в його статуті може сприяти координації керівництва цього товариства в питаннях корпоративного управління.

Список використаної літератури:

1. Господарський кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 17.03.2017)
2. Адамкович М., Квац Я., Шапошников К. Корпоративне управління організаційним розвитком: креативні засади : монографія. Ізмаїл : СМІЛ, 2008. 272 с.
3. Шапошников К. Креативне корпоративне управління: теорія і практика : монографія. Херсонський державний університет. Херсон : Видавництво ХДУ, 2010. 256 с.
4. Орлова Н., Настюк С. Механізми державного регулювання корпоративних відносин в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2009. Вип. 2 (25). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-2/doc/3/09.pdf>. (дата звернення: 17.03.2020)
5. Офіційний інтернет-сайт компанії «Petrobras». URL: <https://www.petrobras.com> (дата звернення: 17.03.2020)
6. Погрібний Д. Особливості реалізації державних корпоративних прав. *Вісник національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2010. № 3. С. 136–144.
7. Пойда-Носик Н.Н. Система державного контролю та регулювання корпоративних відносин в Україні та напрями її впливу на фінансову безпеку акціонерних товариств. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. Вип. 28. С. 182–189.
8. Про акціонерні товариства : Закон України. *Відомості Верховної Ради* 2008. № 50-51. Ст. 384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 17.03.2020)
9. Про господарські товариства : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 17.03.2020).
10. Про депозитарну систему України : Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 39. Ст. 517. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>. (дата звернення: 17.03.2020).
11. Про приватизацію державного і комунального майна : Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 12. Ст. 68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17> (дата звернення: 17.03.2020).

12. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. Ст. 268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 17.03.2020).
13. Птащенко Л. Особливості та проблеми побудови інноваційної стратегії в системі стратегічного розвитку корпорацій. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2009. № 9. С. 50–54.
14. Реєстр корпоративних прав держави у сатуних капіталах господарських товариств станом на 29.05.2020 р. / Фонд державного майна України. URL: www.spfu.gov.ua. (дата звернення: 17.03.2020).
15. Сафронова М. Методи регулювання корпоративних відносин та особливості їх упровадження в Україні. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/soc/05somouu.pdf>.
16. Редькін О., Реген В., Хрущ Н. Сучасні стратегії та технології корпоративного управління. Одеса : Євенті, 2004. 216 с.
17. Шаповалов В., Ніколенко С., Ковальчук І. Акціонерний сектор національної економіки як об'єкт державного регулювання : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2014. 199 с.
18. Шулга І. Механізм впливу державного регулювання емісійної діяльності акціонерних товариств та його вплив на економічну безпеку емітента. *Вісник НТУ «ХПІ» «Технічний прогрес та ефективність виробництва»*. 2010. С. 194–204. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/Vestnik/2010_5/statti/Shylga.pdf.
19. Poyda-Nosyk N. The system of state control and regulation of corporate relations in Ukraine and its influence on financial security of joint stock companies. *Social Innovations: Theoretical and Practical Insights* (SOCIN 2015) : International Interdisciplinary Conference on Social Innovations (September 24–25) : Abstract book. Vilnius : Mykolas Romeris University, 2015. P. 3–4.

Rykova N. The state in the system of corporate interests and relations: features of legal restrictions

The article analyses the place of the state in the system of corporate interests and relations on the basis of foreign experience. The author emphasizes the important role of regulatory support for state participation in corporate relations, which, in fact, is the main tool of state regulation in this area. Through the prism of the analysis of the norms of the legislation of Ukraine which regulate the participation of the state in the system of corporate interests, certain legal restrictions of such participation are singled out.

The role of the state in corporate relations has its own features. The participation of the state is caused by the need to implement the goals and objectives that the state performs on behalf of the population. In addition, the state has authority, it is not the only subject of corporate relations in contrast to individuals and legal entities, the state independently determines the limits of legal capacity of the parties by adopting regulations. In corporate relations, the state acts on the basis of equality with individuals and legal entities.

Despite the existence of the principle of formal and legal equality of the subjects of corporate legal relations, in practice the realism of its application can sometimes be questioned. After all, the state acts as a sovereign, has characteristics that make it a special subject of law (the state independently adopts laws that should guide all other subjects of corporate law; retains power when entering into corporate relations based on equality, etc.).

The constituents of the goals of state participation in corporate relations are as follows: provision of goods or services (which would be impossible in market conditions); stimulating the development of certain sectors of the economy or individual regions through public investment; provision of goods or services at a price below the market one, based on social needs; provision of jobs and social security; control over strategically important sectors of the economy; creation of a source of income for the state budget from the profit of a business entity with the participation of the state; creation of a system of incentives for employees.

The participation of the state in corporate relations is an objective necessity of a market economy, which is carried out through the ownership of shares of companies and is a form of realization of economic and social functions of the state. The participation of the state, as well as other subjects of corporate law, can be both direct and indirect.

Key words: *corporate interest, corporate relations, models of state participation in the system of corporate interests, regulatory support of state participation in corporate relations, state.*